

The XIV International Academic Congress
**“Fundamental and Applied
Studies in the Modern World”**

(United Kingdom, Oxford, 23-25 May 2015)

“Oxford University Press”
2015

Tymoshenko Nataliya Evgenovna,
*Borys Grinchenko Kyiv University,
candidate of pedagogical sciences, Institute of Human,
Snitko Maryna Arkadiyvna,*
*Borys Grinchenko Kyiv University,
candidate of pedagogical sciences, Institute of Human*

Self-education as part of professional self-Improvement of future social workers

Тимошенко Наталія Євгенівна,
*Київський університет імені Бориса Грінченка,
ст. викладач, кандидат педагогічних наук,
Інститут Людини,
Снітко Марина Аркадіївна,*
*Київський університет імені Бориса Грінченка,
ст. викладач, кандидат педагогічних наук,
Інститут Людини*

Самоосвіта як складова професійного самовдосконалення майбутнього соціального педагога

Сьогодення характеризується стрімкими, бурхливими кількісними та якісними змінами, що зумовлені кризою в економічній, політичній, соціальній, науковій та інших сферах життєдіяльності українського суспільства, саме цим зумовлене особливе значення для особистісного та професійного розвитку майбутнього соціального педагога рівень розвитку його професійного самовдосконалення.

Сучасний навчально-виховний процес у вищому навчальному закладі багатоаспектне явище. Навчально-виховний процес у вищій школі неможливий без постійного професійного самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів. Адже прагнення майбутнього соціального педагога до саморозвитку, самопізнання, самоактуалізації забезпечує його професійну стійкість, відповідний рівень професійної компетентності та постійний професійний розвиток.

Проблему професійного самовдосконалення особистості досліджували

такі відомі вітчизняні та зарубіжні науковці, як Н. Харчина, О. Діденко, С. Борденюк, Л. Дудікова, Т. Вайніленко, В. Григоренко, В. Гриньова, Л. Елисеєва, О. Ігнатюк, Л. Сущенко, І. Чемерілова, М. Ксьонзенко, О. Прокопова; окремі аспекти самоосвіти розглядали Т. Вайніленко, С. Матвеева, Л. Гордєєва, М. Ксьонзенко, В. Андрєєв, Р. Пльмєєва.

Метою статті є теоретичне обґрунтування самоосвіти як складової професійного самовдосконалення майбутнього соціального педагога.

Основним змістом самоосвіти є вдосконалення наявних у студента знань, умінь і навичок з метою досягнення бажаного рівня професійної компетентії. Самоосвіта виступає як активна, цілеспрямована діяльність студента із систематичного формування і розвитку в собі позитивних якостей та усунення негативних.

Аналіз наукових джерел з даної проблеми дозволяє виокремити такі підходи до трактувань поняття самоосвіти: цілеспрямована, спланована самостійна робота фахівця з метою підвищення своєї професійної майстерності; індивідуально-особистісний процес цілеспрямованого та систематичного поліпшення, вдосконалення, розвитку себе та своєї діяльності; вид, форма, засіб пізнавальної діяльності, що характеризується активністю, самостійністю, добровільністю та спрямованістю на розвиток сил та здібностей, формування культури розумової праці [9, 10].

Ми погоджуємося з думкою Л. Гордєєвої, яка визначає самоосвіту – як цілеспрямовану, певним чином, здійснювану пізнавальну діяльність фахівця по оволодінню загальнолюдським досвідом, методологічними й спеціальними знаннями, професійними вміннями й навичками, необхідними для вдосконалювання педагогічного процесу [6]. Необхідними умовами формування потреби майбутнього соціального педагога у самоосвіті, на наш погляд, є визначення та засвоєння обсягу теоретичних знань і практичних умінь майбутнього соціального педагога щодо самоосвітньої діяльності; забезпечення усвідомлення завдань та вимог майбутньої професії щодо формування потреби у професійній самоосвіті; залучення майбутніх соціальних педагогів до активної діяльності, яка вимагала б професійно необхідних знань, умінь і навичок. Традиційна самоосвіта вважається придбанням знань шляхом самостійних занять, тобто як самостійне навчання. Інше трактування пов'язана з розумінням його як самотворення, самобудівництва людини, виробленого через освіту себе, самостійне прилучення до культури [11]. Самоосвіта являє собою один з основних шляхів самовизначення й самовдосконалення людини, тому що тільки через входження в культуру він утворить той ідеальний образ себе, що є орієнтиром у його русі до кращого, вищого в собі.

В. Смирнова розглядає самоосвіту як активну цілеспрямовану

пізнавальну діяльність людини, яка пов'язана з пошуком та засвоєнням знань у галузі, що цікавить людину [14], а на думку В. Оконя, самоосвіта – це самостійне, що піддається самоконтролю, перетворення особистості з метою здобуття більш-менш відчутного, більш-менш ясно визначеного зразка індивідуальності [13]. Іншої думки дотримується Ю. Бабанський, який вважає, що самоосвіту слід розглядати як цілеспрямовану роботу людини, яка пов'язана із пошуком та засвоєнням знань у певній галузі, в тому числі й шляхом прослуховування спеціальних передач по радіо та телебаченню [2].

Самоосвіта є умовою розвитку, самоствердження та самореалізації особистості і складовою навчання її протягом життя [12]. На основі аналізу наукових джерел [34] ми можемо виділити такі рівні самоосвіти:

I рівень, найнижчий, характеризується тим, що формування пізнавальних інтересів змушує майбутнього соціального педагога залучатися до читання тієї чи іншої книги, до перегляду окремих телепередач, до прослуховування окремої лекції. Це несистематична, часто випадкова, додаткова до навчальної діяльність для задоволення ще не дуже стійкого інтересу.

II рівень. Самоосвітня діяльність зі стихійної перетворюється на цілеспрямовану. Майбутній соціальний педагог починає усвідомлювати себе членом суспільства, готується після випуску із вищої школи зайняти в ньому певне місце. Зміст самоосвіти стає вужчим, цілеспрямованішим, у ньому виділяється нове коло пізнавальної діяльності. Але, працюючи на цьому рівні, майбутні соціальні педагоги часто бувають неекономними у своїй роботі, витрачають багато часу непродуктивно. У них продовжують залишатися на досить низькому рівні організаційні вміння.

III рівень відзначає більша чіткість, дієвість і реальність цілей самоосвіти. Майбутній соціальний педагог, набуваючи досвіду в цій діяльності, вчиться оцінювати свої можливості та згідно з ними визначати свої завдання. На цьому рівні майбутні соціальні педагоги для раціональної організації діяльності складають програми самоосвіти.

Ми вважаємо, що пізнавальна компетентність є основою самоосвітньої навчальної діяльності, яка дозволяє майбутньому соціальному педагогу постійно, систематично, цілеспрямовано здійснювати самовдосконалення як професіонала та особистості.

В основі пізнавальної та самоосвітньої компетентностей лежать загальнонавчальні вміння: уміння планувати свою діяльність, уміння самоорганізації, уміння працювати з джерелами інформації, уміння самоконтролю, культура усного та писемного мовлення, сформованість операцій розумової діяльності [1]. Потреба в самоосвіті не може розвиватися без участі емоційних і вольових сфер особистості. Зусилля майбутніх

соціальних педагогів до задоволення потреби в самоосвіті призводять до позитивного або негативного результату. Успішне задоволення, на нашу думку, викликає у студента почуття радості, загального емоційного піднесення, з'являється впевненість у подоланні труднощів, зростає бажання продовжувати активну пізнавальну діяльність. І навпаки, поразка у задоволенні потреби в самоосвіті викликає емоції роздратування й смутку. Численні безуспішні спроби задоволення потреби можуть викликати почуття розчарування, невпевненості у своїх силах, а то й згасання цієї потреби. Легке задоволення потреби в самоосвіті, що не вимагає розумового напруження, також може не викликати почуття радості й нових потреб, пов'язаних з особливостями волевих якостей особистості. Тому при формуванні у студентів потреби в самоосвіті важливо враховувати характер та зміст самостійної роботи: відповідність інтересам, доступність у подоланні інтелектуального бар'єру тощо [7].

Потреба в самоосвіті – особистісна якість людини, отже, її розвиток її відбувається індивідуально. На цьому наголошує В. Буряк, який вважає, що навіть за однакових психічних особливостей двох студентів навряд чи буде однаковим зміст їхніх самостійних занять [7]. Багато що тут визначається інтересом особистості не тільки до змісту навчального матеріалу, а й до процесу набуття знань. Багато залежить і від усвідомлених мотивів самоосвіти, об'єктивної і суб'єктивної значущості, теоретичної і практичної підготовки особистості, ступеня оволодіння вмінням здійснювати самостійну роботу, фізіологічного й емоційного стану та інших факторів. Індивідуальність виявляється також у темпах розумового розвитку, у здатності до проникнення в сутність явищ, у самостійності використання набутих знань [7].

Таким чином, самоосвіта не зводиться до простого нагромадження інформації. Російський філософ початку ХХ в. В. Розанов заперечував проти самоосвіти, яка спрямована на обтяження свідомості, пам'яті, більшим числом непотрібних відомостей [8]. Мету в самоосвіті науковець бачив у духовному розвитку особистості, зведенні його до вільного й свідомого стану. Він наголошував на тому, що свідомість повинна складатися у вільному погляді різноманітного кругозору, у повному звіті собі, що саме залишаєш і чого шукаєш [8]. Як зазначив А. Дистервег, педагог лише доти здатний насправді виховувати й навчати, поки сам працює над своїм власним вихованням й освітою. Якщо він не вчиться, не читає, не стежить за науковими досягненнями у своїй області й не впроваджує їх у практику, мало сказати, що він відстає: він тягне назад, утрудняє вирішення завдань, поставлених перед навчальним закладом, і хоче або не хоче, пручається загальному руху педагогічного колективу [5].

Перегукуючись із «вчителем учителів», К. Ушинським стверджував, що вчитель живе доти, поки вчиться [3]. Один із видатних учених сучасності,

академік Д. Лихачов, звертаючись до молоді, писав: «Вчитися потрібно завжди. До кінця життя не тільки вчили, але й училися всі найбільші вчені. Перестанеш вчитися – не зможеш і вчити. Тому, що знання всі ростуть й ускладнюються» [4].

Отже на основі аналізу наукових джерел ми можемо стверджувати, що самоосвіта як складова професійного самовдосконалення майбутнього соціального педагога – це постійна діяльність студента яка спрямована на розкриття та поглиблення знань підвищення рівня фахової компетентності та професійного розвитку.

Професія соціального педагога – це одна з тих професій, що не терпить застою в знаннях. Це зумовлено небувалим науково-технічним та соціальним прогресом, духовним розвитком нашого суспільства, інтенсивним ростом запитів та потреб вихованців у різних галузях знань, різноманітним інтересів. Але найголовніше – те, що сучасна практика ставить таке розмаїття питань та ситуацій, розв'язати які може людина не просто освічена, а та, яка вміє мислити. Усе це зобов'язує майбутнього соціального педагога систематично вдосконалювати свою професійну майстерність, займаючись самоосвітою та професійним самовдосконаленням.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Андреев В. И. Педагогика : учеб. курс / Андреев В. И. – 2-е изд. – Казань : Центр инновационных технологий, 2000. – 608 с.
2. Бабанский Ю. К. Педагогика: учеб. пособ. / под ред. Ю. К. Бабанского. – М.: Просвещение, 1983. – 608 с.
3. Борденюк О. В. Психологические факторы профессионального самосовершенствования будущих учителей : автореф. дис. на соискание учен. степ. канд. пед. наук : спец. 13.00.04. «Теория и методика профессионального образования» / О. В. Борденюк. – К., 1983. – 24 с.
4. Вайніленко Т. В. Сутність та зміст професійно-педагогічного самовдосконалення / Т. В. Вайніленко // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. пр. – Чернівці : Рута, 2006. – Вип. 278. – С. 13–20.
5. Веретенников В. А. Самообразование личности учащихся в условиях дидактической компьютерной среды : дис. ... кан. пед. наук : 13.00.01 / Веретенников Виктор Алексеевич. – Волгоград, 2003. – 170 с.
6. Гордеева Л. М. Педагогическое руководство нравственным самовоспитанием старших школьников : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / Гордеева Л. М. – Минск, 1971. – 24 с.

7. Ковтонюк Г. М. Психолого-педагогічні засади організації самостійної пізнавальної діяльності школярів : посібник / Ковтонюк Г. М. – Вінниця : Едельвейс і К, 2012. – 143 с.
 8. Костенко М. А. Педагогічні умови професійно-творчого саморозвитку майбутнього вчителя : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / М. А. Костенко. – Х., 2004. – 20 с.
 9. Ксьонзенко М. А. Самовиховання вчителя як невід'ємна частина його професійного самовдосконалення / М. А. Ксьонзенко // Наукова скарбниця Донеччини. – 2011. – № 1 (8). – С. 84–87.
 10. Медведева Г. П. Профессионально-этические основы социальной работы : [учебник для студ.] / Медведева Г. П. – М. : Академия, 2007. – 272 с.
 11. Ожегов С. И. Словарь русского языка / Ожегов С. И. ; под ред. И. Ю. Шведовой. – М. : Сов. Энциклопедия, 1973. – 846 с.
 12. Оконь В. Введение в общую дидактику / Оконь В. – М. : Высшая школа, 1990. – 382 с.
 13. Пехота О. М. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій : навч. посіб. / Пехота О. М. – К. : В-во А.С.К., 2003. – 240 с.
 14. Соловьева Н. В. Научное взаимодействие как особая форма общения руководителя и аспиранта / Н. В. Соловьева // Мир психологии. – 2008. – № 1. – С. 71–77.
-

<i>Arjaana Nurzat</i> The transition of nomadic tuvan people to sedentary life in the 1930-1940	556
<i>Vera Aporevich</i> Peculiarities of the Russian legal regulation on the evaluation of the profess orate and teaching staff	559
<i>Viktoriy Zinchenko</i> System approach as an object of theoretical analysis	567
<i>Irina Vodyanikova</i> The contradictory interaction between fundamental science and applied workings.....	572
<i>Gena Velkovska</i> Municipal management in the Republic of Bulgaria - legislative framework, practical aspects and problems	577
<i>Gevorg Malashenko</i> Philosophico-legal understanding of precedent as a source of Common Law.....	583
<i>Dariya Jussupova</i> Role of discipline "Ecological biotechnology" in training of specialists - ecologists in higher educational institutions of Kazakhstan	596
<i>S. Abisheva, S. Serikova, D. Sabirova</i> Genre originality of the works of the family in the modern literature of Kazakhstan.....	600
<i>Dmytro Mykolenko</i> The Heritage of S. Stambolov in the political culture of Bulgaria 1895-1920.....	605
<i>E. Pavlova</i> Method for identifying values to be taught to students in professional studies.....	613
<i>Elena Serdyukova</i> Desensitization and processing of eye movements as a rapid assistance with negative life experiences.....	616
<i>Igor Orlov</i> Addition of Cult Architecture of «Eglises Fortifiees» Occitany X-XV Centuries. As Phenomenon of Ideological and Art Programs of Art and Culture of the European Middle Ages	622
<i>I. Mongush</i> History of the formation of public education in Tuva	627
<i>Ella Kravchenko</i> Phonosemantic connections of poetonym – poetonymosphere	631
<i>Laura Kakimova</i> The practical experience of implementing a credit system of education on the example of musical-performing arts disciplines of a university.....	636
<i>Liudmyla Sipko</i> Psychological support of combatants with acute stress reaction symptoms and PTSD	641
<i>Myroslav Savchyn</i> Ontology of spiritual identity of a personality	646
<i>Nataliia Laishen</i> Artistic originality chronotope in the novel L. Ulitskaia "Green Tent"	651
<i>Natalia Tymoshenko, Maryna Smitko</i> Self-education as part of professional self-improvement of future social workers.....	657
<i>Natalia Zubenko, Elena Sukhova</i> Category "value" pedagogical thought in Russia of the XIX century.....	663